

Pč 1879

SLOVENSKI POROČEVALEC

Posebna izdaja

21.
OKTOBRA
1944
LETO V. ST. 32
CENA 50 Rpf.

INFORMACIJSKI VESTNIK OSVOBODILNE FRONTE

BEOGRAD OSVOBOJEN

Narodno Osvobodilna Vojska Jugoslavije je vzajemno z bratsko in nepremagljivo Rdečo Armado izbojevala svojo do sedaj najslavnejšo zmago. Osvobodila je Beograd, prestolno mesto jugoslovanskih narodov, ponos in diko srbskega naroda. To slavno dejanje sovjetskih in jugoslovanskih borcev pomeni prelomnico v zgodovini naše edinstvene domovinske vojne, pomeni mogočen korak k popolni svobodi, pomeni nerazrusljiv in granitni temelj za dokončno zmago vojaških in političnih stremeljenj narodov Jugoslavije. V naporu velikih zaveznikov in vseh svobodoljubnih narodov Evrope pomeni zavzetje Beograda začetek konca strahotnega gospodstva nemškega fašizma na Balkanu. Nemške in nedičevsko-mihailovičevske tolpe, ki so tri leta in pol neusmiljeno zatirale svobodoljubne narode v Jugoslaviji, ki so herojskemu srbskemu narodu prizadejali toliko strahot in brez števila krvnih žrtev, so doživele poraz, od katerega si ne bodo več opomogle. Gnev naših hrabrih jugoslovanskih in sovjetskih borcev jih je v Beogradu zmlel. Ni ga rodoljuba na vseh jugoslovanskih tleh, ki ne bi z navdušenjem in iskrenimi čustvi medsebojnega bratstva ter ljubezni in spoštovanja do narodov Sovjetske Zveze in njene Rdeče Armade, proslavljal ta dan kot največji narodni praznik. Enak val navdušenja kot pri nas je zajel tudi narode Sovjetske Zveze, ki so enako kot mi proslavili dan osvoboditve Beograda tudi kot svoj veliki praznik.

Beograd so po večdnevni krvavih bojih osvobodile čete NOV in POJ in čete KA. To je velik simbolični dogodek. Od nekdanj so vsi jugoslovanski narodi hrepneli za čim tesnejšo

zvezo s svojimi slovanskimi brati na vzhodu. Ne samo, da je predaprilska Jugoslavija na najkrutejši način zatirala vsako politično misel na sožitje naše države z veliko ZSSR, ampak je preganjala vsakogar, ki je tudi samo spominjal na potrebo kakršnih koli stikov med jugoslovanskimi narodi Sovjetske Zveze. Ko se je aprila 1941 l. sramotno zrušil režim protiljudskih tlačiteljev in ko so narodi Jugoslavije z vso iskrenostjo in požrtvovalnostjo v najtežjih dneh svoje zgodovine prijeli narodno usodo v svoje lastne roke, tedaj jim je bila prva misel, da se povežejo s svojimi brati na vzhodu. S ponosom more danes ugotoviti Osvobodilna Fronta, da je takoj po svoji ustanovitvi v poletju 1941 l. zapisala med temeljne točke svojega programa stremeljenje za povezanostjo jugoslovanskih narodov pod vodstvom velikega ruskega naroda na temelju pravice slehernega naroda do samoodločbe. Danes ne stojte te besede samo na papirju, niso zapisane samo v srcu slehernega iskrenega rodoljuba, te besede so danes oživotvorjene in za večno pribite s krvjo nesmrtnih partizanskih borcev in borcev slayne Rdeče Armade. Za nas Slovence so še posebej ponos naši borci iz Slovenskega primorja, ki so skupaj z vsemi narodi Jugoslavije, v družbi s sovjetskimi vojaki, zapisali najslavnejšo in s tem najbolj simbolično zmago te naše velike domovinske vojne. Ni je več moči, ki bi mogla to v krvi porojeno in s krvjo zakaljeno bratstvo zadušiti.

Beograd je osvobojen v času, ko so se zaključili v Moskvi razgovori med Maršalom Stalinom in premierom Churchillom, ki so zadevali tudi vprašanje položaja na

Balkanu in njegovo bodočnost. Dejstvo, da se je s to konferenco ponovno in še v večji meri utrdilo sodelovanje velikih zaveznikov ne samo v orožju, ampak tudi v tistih vprašanjih, ki zadevajo suverenost in spoštovanje narodov, ki so se z lastnimi silami dokopali do svobode, nam je jasno, da bo naša demokratična in federativna Jugoslavija v družbi svobodnih evropskih držav dobila tisto častno mesto in tisto priznanje svobodoljubnega sveta, ki ji gre za potoke prelite krvi najboljših njenih sinov.

Beograd je osvobojen. S tem je osvobojena prva nacionalna prestolnica, prestolno mesto našega bratskega srbskega naroda. Ju-naški srbski narod je tisti, ki je že v letu 1941, ko je še ves ječal v okovih izdajalskega reakcionarnega in fašističnega režima, po-teptal sramotni Cvetković-Mačkov pakt in vsemu svetu zaklical, da ni bil in ne bo nikdar drobiž za umazane imperialistične in fašistične račune ljudi Hitlerjevega, Mussolinijevega in Chamberlainovega kova. Srbski narod je tisti, ki je takoj po nemški okupaciji v letu 1941 dvignil upor in zakalil jeklo partizanskega orožja v ognju iskrene in nesebične domovinske ljubezni.

Osvobojenje Beograda pomeni nam Slovincem in vsem jugoslovanskim narodom prav toliko kot bratskemu srbskemu narodu. Slovenci smo prav v tej tri in polletni domovinski vojni do kraja spoznali, da je naša svoboda, naša bodočnost, vsa naša rast le v skupni domovini vseh jugoslovanskih narodov. Niso nam tega narekovali le hladni razumski računi. Ne! Skupaj prelita kri in resnično doživetje te medsebojne

ŽIVELA LJUBLJANA, PRESTOLICA SVOBODNE ZEDINJENE SLOVENIJE!

usodne povezanosti je danes slehernemu Slovcu v njegovem razumskem in čustvenem svetu zasidrilo neomajno vero v demokratično, federativno Jugoslavijo.

Osvobojenje Beograda in večina srbskega ozemlja pomeni za nas Slovence veliko moralno in dejansko podporo v izgonu okupatorja in naše slovenske zemlje in zagotovitev naših pravičnih jugoslovanskih meja na zapadu in severu. Sproščeno orožje srbskih bratov za največja pomoč vsem ostalim borcem v Jugoslaviji za osvoboditev njihove ožje domovine.

Beograd je osvobojen. Dokončno so razbite iluzije vseh tistih, ki so upali, da bo lahko kdaj postala Srbija z Beogradom domena Mihailovića in z njim tiste protinarodne reakcije, ki je v letu 1941 tako brezdušno poglala državo v propast,

Domači in zunanji protinarodni reakciji je to memento, da se ne kaznovana ne bo mogla na jugoslovanskih tleh nikdar več igrati z narodnimi interesi in izkoriščati ljudske množice v svoj prid. Vsem tem je krinka dokončno potegnena z obraza in danes stoji Mihailović, tisti, ki je toliko časa užival podporo v domovini in tujini, na sramotnem izdajalskem odru poleg Nedića, Pavelića in Rupnika.

Beograd je osvobojen in slavna Narodno Osvobodilna Vojska bo v njem ustoličila najvišje vrhovno predstavništvo naše nove demokratične in ljudske oblasti, tiste oblasti jugoslovanskih narodov, ki je zrasla iz borbe same. V Beogradu ne bo več vladala čaršija. Njej je enkrat za vselej odklenkalo. V toku najtežjih osvobodilnih bojev so narodi Jugo-

slavije izvolili svoj parlament kot vrhovno zakonodajno in izvršno oblast jugoslovanskih narodov. Ta naš parlament, skupaj s svojo vlado, ki jo je postavil po Predsedstvu AVNOJ-a, gre v osvobojeni Beograd in s tem vsemu svetu oznanjuje, da bomo narodi Jugoslavije za dokončno zmago in za dokončno utrditev naše ljudske demokratične oblasti storili prav vse, kakor smo in bomo storili prav vse za našo narodno osvoboditev.

Beograd je osvobojen, naš Dubrovnik, biser Jadranskega morja je svoboden, na Zagreb padajo granate iz partizanskih topov, nemške horde razklane iščejo pota iz Balkana v ožjo Hitlerjevo trdnjavo, nemškemu fašizmu in domačim izdajalskim tolpom teko zadnje ure na jugoslovanskih tleh. Toda vsa naša domovina ni svobodna. Še bo treba trdih bojev, da jo osvobodimo tja preko Soče in Gospe Svete. Osvoboditev Beograda naj bo slehernemu Jugoslovancu in Slovcu poslednji klic: Pod orožje, na okope za poslednji boj! Prav v teh dneh je potrebna mobilizacija vseh živih in tvarnih sil jugoslovanskih narodov. Storimo za to mobilizacijo vse, tako da bodo vsi narodi Jugoslavije, vsi rodoljubiki kot en mož šli na fronto za dokončno osvoboditev naše velike domovine in za dokončno zavarovanje vseh pridobitev naše velike domovinske vojne.

Dr. Marijan Breclj

Slovinci in Slovenke!

Ko je Radio oznanil svetu, da je Beograd, naša draga prestolica, osvobojen, je vse jugoslovanske narode od Trsta do Vardarja zajel val navdušenja. Narodno Osvobodilna Vojska Jugoslavije je izvojevala z bratsko pomočjo nepremagljive Rdeče Armade svojo najslavnejšo zmago.

Beograd so po večdnevnih krvavih bojih zavzele čete Narodno Osvobodilne Vojske Jugoslavije in čete Rdeče Armade. Titovi in Stalinovi junaki. Naše želje in naša globoka vera se nam je izpolnila. Ko smo v naši triletni borbi prenašali najtežje napore, ko smo preživljali najtežje sovražnikove ofenzive, smo vedeli, da bo prišla Rdeča Armada in nas podprla s svojim slavnim orožjem. Sedaj je Rdeča Armada tu. Skupno prelita kri na sveti jugoslovanski zemlji in na ulicah Beograda nas je povezala za večno. Topovi, ki so grmeli v Moskvi v proslavo te slavne zmage jugoslovanskega in sovjetskega orožja, veselje, ki je zavladovalo v srcih ljudi od Tihega oceana do Jadrana in Soče, so mogočen glas najglobljih čustev sovjetskih in jugoslovanskih narodov: „Skupaj smo se borili in umirali, skupaj bomo praznovali.“

To veliko zmago našega osvobodilnega orožja bomo proslavljali širom naše domovine kot narodni praznik. Zagore naj kresovi zagore naj na Nanosu, Peci, Boču in Gorjancih in naj oznajajo slehernemu slovenskemu človeku, da vse naše trpljenje in vse naše žrtve niso bile zaman.

Toda to naj ne bo samo praznik, naj ne odmevajo samo naše pesmi in vriski preko naših polj in gozdov, to naj bo tudi dan zadnje in splošne mobilizacije vseh narodnih sil. Naj še bolj zagore naša srca v sovraštvo do kletega okupatorja in izdajalcev, ki so jim štete zadnje ure, še bolj se naj stisnejo naše pesti, še z večjim zagonom naj udarijo po bežečih sovražnikih.

Živel junaški Beograd, prestolica bratskih in enakopravnih jugoslovanskih narodov!

Za Izvršni Odbor Osvobodilne Fronte slovenskega naroda:

Sekretar:

Boris Kidrič l. r.

Predsednik:

Josip Vidmar l. r.

Po vsej Sloveniji gore kresovi

(v proslavo osvoboditve Beograda)

Ko je radio sporočil padec Beograda, se je radostna novica raznesla po deželi kot blisk. Ljudje so privreli na ceste, se zbirali v gruče, prepevali so partizanske in narodne pesmi ter prižigali kresove. Svojemu razpoloženju so dali duška z vzklikanjem maršalu Titu, naši Narodno Osvobodilni Vojski in Rdeči Armadi.

V Črnomlju so začeli takoj po radijskem poročilu zvoniti in udarjati zvonovi plat zvona in v neizmernem veselju so borci streljali v zrak. Ljudje so hiteli na ceste, izobešali so zastave in se

ŽIVEL TRST V SVOBODNI ZMAGOVITI JUGOSLAVIJI!

NAROD VOJSKI, VOJSKA NARODU!

razvrščali v sprevode. Prižigali so baklje, prepevali in vzklikali naši veliki zmagi. Navdušenje je prikipelo do vrhunca, ko sta se pripeljala na trg komandant NOV in PO Slovenije generallajtnant Franc Rozman — Stane in politkomisar Glavnega štaba ter sekretar

IOOF tov. Boris Kidrič in nagovorila množice.

Ni več daleč dan, ko bo svobodna tudi prestolnica Slovenije, naša bela Ljubljana, ko bosta v demokratični, federativni Jugoslaviji zaživela novo življenje Trst in Celovec.

Predsedniku Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Jugoslavije maršalu Titu!

Ob osvoboditvi naše prestolice, ponosnega Beograda, Vam iskreno čestitamo k veliki zmagi, ki jo je dosegla Narodno Osvobodilna Vojska Jugoslavije pod Vašim večšim vodstvom in v bratskem sodelovanju enot slavne in nepremagljive Rdeče Armade. Navdaja nas čustvo ponosa nad močjo naše hrabre vojske in zavest, da je z zavzetjem Beograda storjen odločilen korak k ustvaritvi močne, demokratične in federativne Jugoslavije. Z ognjem v srcih, ki ga povzročijo samo taki veliki trenutki, bodo slovenski borci Narodno Osvobodilne Vojske in ves slovenski narod podesetorili svoje napore, da ne bo v najkrajšem času več niti koščka svete jugoslovanske zemlje od Trsta do Vardarja, ki bi ga gazila osvajačeva noga.

Za Izvršni Odbor Osvobodilne Fronte slovenskega naroda:

Sekretar:
Boris Kidrič, l. r.

Predsednik:
Josip Vidmar, l. r.

Predsedniku Nacionalnega Komiteta Osvoboditve Jugoslavije maršalu Titu!

Osvoboditev prestolice naše domovine, Beograda, nam je nov dokaz, da bo orožje naše slavne Narodno Osvobodilne Vojske Jugoslavije pod Vašim vodstvom in ob nesebični pomoči bratske Rdeče Armade kmalu prineslo svobodo vsem našim narodom. Vest da so Stalinove in Titove čete zavzele Beograd odmeva danes v srcih vseh Slovencev in jih potrjuje v prepričanju, da bo skorajšnji izgon mrzkega okupatorja iz vseh naših dežel pomenil uresničenje vseh njihovih stremeljenj in da si bodo z vsemi narodi Jugoslavije kmalu podali roke v svobodni, demokratični domovini.

Za Predsedstvo Slovenskega Narodno Osvobodilnega Sveta:

Sekretar:
Boris Kidrič, l. r.

Predsednik:
Josip Vimar, l. r.

Zahvala maršala Tita komandantu I. proletarskega korpusa generallajtnantu Peki Dapčeviću

Po sedmih dneh krvavih bojov so 20. oktobra 1944 naše enote vzajemno z Rdečo Armado osvobodile Beograd, slavno glavno mesto federativne, demokratične Jugoslavije. Ta zmaga je najslavnejša zmaga naših narodov nad nemškim okupatorjem. V borbi za osvobojenje Beograda so prelivali kri junaški Srbi, sinovi Bosne, kršne Črne gore in Like, sinovi Dalmacije, Slavonije, Gubčevega Zagorja in hrabri Slovenci.

To zmago so izbojevale naše enote skupno z enotami bratske Rdeče Armade. Izražam svojo zahvalo za osvoboditev Beograda borcem, komandirjem komandantom in politkomisarjem I., V., VI., XI., XVIII., XVI., XXXVI. in XI. divizije za zmago, ki so je izbojevali junaški sinovi naših narodov pod Vašo komando.

Predlagam v odlikovanje vse poedine borce, komandirje, komandante in politkomisarje, ki so se odlikovali v tej borbi.

Slava padlim junakom, ki so dali življenje za osvoboditev Beograda.

Smrt fašizmu — Svobodo narodu!

maršal TITO,
vrhovni komandant NOV in POJ

Borci Rdeče Armade in NOV gredo skupno na Beograd

Fronta se je približevala Beogradu. Presekana so bila že vsa pota, ki so vezala Beograd z jugovzhodom Jugoslavije. Tudi poizkus Nemcev, da bi se preko Donave umaknili v Madžarsko, in uspel. Na ovinek Donave so že davno prej prispele sovjetske enote, sovjetsko težko topništvo pa je tolko sovražnikove položaje z levega brega. Zapadno polovico fronte pod Beogradom so prevzele enota NOV, vshodno pa enote Rdeče Armade. Sovjetski in jugoslovanski borci so se na več mestih združili in šli skupaj proti dohodom k sovražnikovim trdnjavam.

Bratstvo, ki se je v tej borbi utrdilo s krvjo, jih je navduševalo za podvige. Tu je borec Titove vojske, osemnajstletni Jovanić, ki je pripeljal sovjetske borce po partizanskih poteh v sovražnikovo zaledje. Na oklopnem sovjetskem tanku, ki mu poveljuje starejši vodnik Ivan Mehako, sedi drug borec Titove vojske, na sovjetskem tanku gre v juriš na nemške položaje. Enotnost se kaže povsod: v sodelovanju štabov Titovih enot in sovjetskih batalionov, ki skupno delajo načrte za operacije, v prijateljstvu jugoslovanskih borcev in ruskih vojakov, ki ležeč v rovih drug poleg drugega napadajo sovražnika.

Na nasprotni obali Donave, vzhodno od Beograda leži Pančevo. Že je osvobojeno in okrašeno z gesli in lepaki. Zidovi hiš so popisani z velikimi črkami: živela Jugoslavija, živela SSSR, živel Stalin, živel Tito, smrt fašizmu — svobodo narodu. Nemci so s svojih položajev pod Beogradom s topovi in minometi streljali na Pančevo. Sovjetske bolničarke in jugoslovanske žene so odnašale ranjene borce in oficirje Rdeče Armade, jim prevezovale rane in jih skrbno negovale. Sovjetsko težko topništvo je z ovinka Donave pričelo tolči sovražnikove baterije. Kakšno veselje je vzplamtelo v očeh Jugoslovanskih žena in moških, ko so zagledali velike topove in težke tanke! Titovi vojski je primanjkovalo težkega orožja. NOV Jugoslavije je razpolagala samo s tistim orožjem, ki ga je v srditih in neenakih bojih odvzela sovražniku. Sedaj se Jugoslovani vsevse, ko vidijo, kako sovjetsko topništvo naravnost tolče Nemce. Sen o

Komandantu NOV maršalu Titu

Vaše zgodovinsko povelje smo izvršili. Osvobojeno je glavno mesto demokratične, federativne Jugoslavije. Boreč se vzajemno z bratsko Rdečo Armado so se naši borci maščevali namškim banditom za vse njihove zločine, za 6. april, za Banjico, za Jaince.

Pripravljeni smo za juriš na Zemun!

Osvobojeni Beograd čaka Tita!

Za domovino, za Tita!

Polkovnik
Mijalko Todorović

generallajtnant
Peka Dapčević
komandant I. proletarkega korpusa

Vseslovanski Odbor maršalu Titu

Ob priliki osvoboditve glavnega mesta Vaše domovine, Beograda, Vseslovanski odbor v Moskvi toplo pozdravlja Vas in v Vaši osebi Narodno Osvobodilno Vojsko in narode Jugoslavije. Zmaga, ki so jo dosegle pod zidovi Beograda čete junaške Rdeče Armade in Narodno Osvobodilne Vojske, je zmaga bojovne ideje enotnosti slovanskih narodov, ki se vzajemno borijo proti krvavemu hitlerizmu. Ta zmaga bo zapisana v zgodovini kot simbol nerazrušljivega prijateljstva in bratstva med narodi velike slovanske države Sovjetske Zveze in slovanskimi narodi Jugoslavije.

Na dan osvobojenja Beograda je prestolnica Sovjetske Zveze, Moskva, v imenu vse sovjetske dežele s praznovanjem pozdravila junaške čete, ki so osvobodile glavno mesto bratske Jugoslavije. Preporod bratstva in prijateljstva slovanskih narodov je jamstvo dolgega in trdnega miru.

Živela bojovna enotnost in nerazdružljivo prijateljstvo slovanskih narodov!

Živela zmagoslavna Rdeča Armada, osvoboditeljica, ponos in slava vseh slovanskih narodov!

Živela junaška Narodno Osvobodilna Vojska Jugoslavije!

Smrt fašizmu — Svobodo narodu!

Za Vseslovanski odbor:

predsednik A. Gondurov, Zdenek Nejedly,
Valentin Molčanov, Velimir Vlahović

maščevanju nad hitlerjanskimi demotorilci se izpreminja v resnico!

Na ovinku Donave so se pod ognjem sovražnika sovjetski borci prebili preko reke. Donava je bila narasla. Toda jugoslovanski ribiči so zbrali za Rdečo Armado vse svoje čolne ter pomagali sovjetskim pionirjem preko reke. Prehod preko Donave se je začel med močnim sovražnikovim ognjem. Toda ogenj ne ovira naših borcev! Prvi so stopili na breg Rabjakin. Vinčenko, Milobaga in Kisalev z br-zostrelkami. S svojim ognjem so ščitili tovariše, ki so se izkrcavali. Potem so iztovorili težke strojnice in lahke topove. Mostišče na desnem bregu Donave se je širilo vsa-

ko uro. Nato se je pričela močna ofenziva na položajih pod Beogradom.

Nastopil je trenutek osvobojenja jugoslovanskega prestolnega mesta. Težko je opisati veselje, ki vlada v Srbiji. Stotisoči mož in žena se dvigajo v zadnji odločilni boj proti sovražniku. Prihajajo odredi starih borcev, prostovoljci. Na čelu svoje čete koraka neustrašena osemnajstletna partizanka Zorka Svrljanović. Tam je oče z dvema sinovoma, ki vzklikata: Živel Stalin! Živel Tito! Živel Beograd, vzklikajo sovjetski borci na oklopnih tankih, živeli Beograd, ponavlja za njimi srbsko ljudstvo in vsa Jugoslavija.

Moskva 20. okt.

Beg izdajalcev iz Beograda

Enote Narodno Osvobodilne Vojske so pri osvobajanju Beograda zaplenile veliko število dokumentov o sodelovanju Milana Nedića in Draže Mihailovića z nemškim okupatorjem. Med temi dokumenti je pismo Nedićevega ministra za gospodarstvo Milorada Nedejkovića svojemu pomočniku Periću. Pismo je bilo napisano 3. oktobra 1944 opolnoči. V njem je poleg drugega rečeno: „Gospod predsednik nam je sporočil, da je nemški poveljnik proglasil nocoj Beograd in Srbijo za operativno področje v najstrožjem smislu. V Beogradu je proglašeno obsedno stanje. Funkcije srbske vlade bo prevzela nemška oblast. Srbska vlada se seli v Nemčijo, da tam nadaljuje svojo politično in narodno misijo s tem, da zbere okrog sebe vse Srbe, ki se že nahajajo tam — preko 300.000, da jih bo evakuirala. V nemškem poslaništvu so dobili potne liste vsi člani ravnogorskega gibanja in mnogi politiki. V gozd ni mogoče iti, ker je odhod Draže Mihailovića preko Drine v Hercegovino in Italijo jzzval razdor v njegovih vrstah. Četniki se razhajajo in se nočejo več boriti. Pozdrav: Dr. Milorad Nedeljković, minister za gospodarstvo l. r.“

To pismo je bilo napisano v trenutku, ko so voditelji izdaje zapuščali Beograd in pntili na cedilu vse sodelavce, ki niso bili dovolj velike osebnosti, da bi dobili potne liste za Hitlerjev glavni stan. Kaj dokazuje to pismo?

Odkriva nam, zakaj so Nemci preselili iz Beograda v Nemčijo skupino vodilnih srbskih izdajalcev. Organizirati morajo v Nemčiji srbske ujetnike in prisilne delavce za hoj proti lastni domovini. To pismo nam ponovno dokazuje enotnost vseh izdajalcev, nedićevcev, ljotićevcev in Mihajlovićevcev. Kakor pravi Nedeljković so dobili poleg Nedićevih in Ljotićevih ljudi potne liste tudi pristaši ravnogorskega gibanja in drugi politiki. Samo poglavar ravnogorskega gibanja, Draža Mihailović, se je napotil preko Drine in Hercegovine proti Italiji, ni pa povedano, ali ga bo rešilno letalo prepeljalo v Italijo z nemškega ali partizanskega ozemlja, ker četniškega osvobojenega ozemlja ni. Slabo bo napravil Draža, če bo sedel v letalo za Italijo. Sklepi Moskovske

konferenče še vedno veljajo, prav za prav prihaja šele sedaj čas za njihovo uveljavljanje in ni prostora na svetu, kjer bi se Draža mogel skriti pred odločnostjo Združenih narodov, da bo vsak vojni zločinec izročen svojemu narodu v obsodbo. Torej, Draža v Italijo, voditelji ravnogorskega gibanja z Nedićem in Ljotićem pa v Nemčijo. A razočarani četniki na svoje domove. Med okupacijo je Beograd na lastne oči videl, kako sodelujejo Nedić, Ljotić in Draža Mihailović. Beograd je dobro vedel, da begunska vlada v Londonu podpira Nedića, Ljotića in Dražo Mihailovića, čeprav napada Nedića in Ljotića kot izdajalca. Vsak otrok je vedel, da gre samo za razdelitev vlog. Mnogi neodločneži so prej verjeli besedam, da Nedić brani Srbijo in da bo ob zlomu nemškega tretjega rajha prešel na zavezniško stran. S tem je računala tudi vlada dr. Slobodana Jovanovića. Aprila preteklega leta je ta bivši znanstvenik kot predsednik begunske vlade sprejel v avdijenci delegata Nedića in Ljotića, ki mu ga je poslal Draža Mihajlović v osebi gestapovskega agenta Jelisavljevića. Po njem mu je Draža Mihajlović sporočil, da sta Nedić in Ljotić velika rodoljuba, o čemer se bo lahko prepričal, ko bosta prešla na drugo stran. Vlada v Londonu se bo takrat lahko oprla na Nedićevo oboženo silo, ki bo po vojni edina lahko očistila deželo nepoštenih elementov in nato predala vladi oblast. Tedaj bo vsakomur jasno, kakaj junaka in rodoljuba sta Nedić in Ljotić

Ko je Narodno Osvobodilna Vojska osvobodila velik del Srbije, še vedno ni prišel trenotek, da bi ti junaki in patrioti prestopili na drugo stran. Nasprotno! Borili so se proti osvoboditeljem Srbije bolj ogorčeno kot kdajkoli poprej. Za prestop na „drugo stran“ je bilo prezgodaj tudi takrat, ko so Rusi prišli na naše ozemlje, da bi nam bratsko pomagali pri končnem osvobojenju in tudi ne tedaj, ko se je spremenilo stanje v Bolgariji in Romuniji in ko so združeni srbski jugoslovanski borci ter borci Rdeče Armade prispeli do samega obzidja Beograda. Vsem pametnim ljudem je bilo že od prvega dne, t. j. pred tremi leti jasno, da Nedić in Ljotić ne bosta stopila na drugo stran. Menda bodo to sedaj razumeli tudi drugi, ki so špekulirali na ta prestop.

Odkrito je stopilo na drugo stran le Dražino ravnogorsko gibanje, ki pa je ves čas bilo na isti, to je nemški strani. Najzvestejši nemški podaniki se umikajo z nevarnega srbskega vojnega področja. Lani je gestapovski agent prepričeval predsednika vlade dr. Slobodana Jovanovića, da vrše Nedićevi odredi koristno delo, da branijo srbsko ljudstvo, iztrebljajo komuniste in koljejo Hrvate, kjerkoli morejo. — Dejansko so torej opravljali isto delo kot Draža. Žato med Dražo in Nedićem ni prišlo do nesporazuma in so se Dražini ljudje svobodno gibali po Beogradu in drugih mestih. Dovolj znano je, kako je izgledala Nedićeva, Ljotićeva in Dražina obramba srbskega ljudstva. To, da sta izročila prebivalstvo Beograda popolnemu uničenju, je samo dokaz njune živalske mrznje do svobodoljubnega in rodoljubnega srbskega ljudstva in Beograda. Pod pretvezo, da uničujejo komuniste, so klali Srbe, Hrvate pa so klali enostavno zato, ker so bili Hrvati. Vsi trije so opravljali eno in isto delo. Dražini ljudje so se svobodno gibali po Beogradu in kadar je bilo treba, so dobili potne liste za Afriko in London. Sedaj pa je tak potni list dobil samo Draža Mihajlović, ostali njegovi doglavniki pa so dobili potne liste za Nemčijo. V Nedeljkovičevem pismu je tudi rečeno, da so razen pristašev ravnogorskega gibanja dobili potne liste za Nemčijo tudi

drugi politiki. Kakšna beseda! Srbski politiki! Ljudje, ki so nekoč vodili politične stranke in sedeli na krmilu države. To so ljudje, ki se niso, kot Nedić kompromitirali z odkritim sodelovanjem z okupatorjem, ampak so sodelovali z Gestapom za kulisami. To so ljudje kot Laza Marković in Adam Pribičević. Še tista tretja vrsta bivših politikov, ki je ostala „nekompromitirana“, da bi se nekega dne lahko sklicevala na svoje pošteno obnašanje med okupacijo ter da bi lahko pričala o patriotizmu Nedića in Ljotića. Toda ti strahopetci niso mogli do konca odigrati svoje vloge. Ko so prišli v tisko, ko bi se morali skupno z Beograščani udeležiti strahotne zadnje bitke, ki se je vršila za vsako hišo, so odstopili svoje palače Švabom, da bi bil Beograd čim bolj uničen, da bi iz teh palač naredili utrdbe, sami pa so se umaknili v svojo novo drago domovino — Hitlerjev rajh. Da, tako je. Hitlerjeva Nemčija in ne Srbija je prva domovina srbskih izdajalcev. Vsi tisti, ki so z nemškimi potnimi listi pobegnili iz Beograda, ne bodo mogli nikdar več omadeževati časti srbskega naroda, nazivajoč se srbske politike. Oni so za nas samo švabski vojni zločinci in ni kota v Nemčiji, kjer jih kmalu ne bi našli naši borci, ko bo prišel čas, da skupno z našimi zavezniki očistijo Nemčijo njenih domačih in vseh drugih fašistov, zbranih iz vseh fašističnih svinjakov Evrope.

RSJ

Trpljenje in borbe Beograda

Prišel bo dan, ko bodo pisali debele knjige o trpljenju Beograda pod okupacijo Hitlerjevih razbojnikov, ki so našli tako številne pomagače med domačimi izdajalci vseh vrst: v Nediću, Pečancu, Ljotiću, Draži Mihajloviću, med uradništvom bivše Jugoslavije med politiki nekdanjih vladajočih strank in v vsem policijskem aparatu. Prišel bo dan, ko bodo lahko pisali kako se je Beograd junaško upiral švabskim in domačim krvnikom kljub žrtvam, ki so tri leta padale dan za dnem. V tem kratkem članku je težko podati vsaj blede sliko trpljenja in borbe zavednega Beograda.

Kakšno je bilo dnevno življenje Beograda

Že zjutraj so po navadi začeli loviti ljudi po ulicah. Na vogalih stoje patrole mešane policije (nemška feldžendarmerija in Nedićeva državna straža) in primejo vsakega ki pride mimo. Gonijo jih v pristanišče, kjer morajo raztovarjati barke. Čeprav mora po odloku vsak meščan tri dni v mescu opravljati kuluk, vendar še lovijo ljudi vsak dan posebej.

Prekršitve policijske ure v Beogradu se strogo kaznuje. Vendar začenja življenje na beograjskih ulicah zgodaj zjutraj in je zelo

živo. Žene se razpršijo po ulicah in trgih in nabirajo trske in veje, kajti kurjave v Beogradu manjka. Na karte dobiva vsak mešan po 8 kg drv na mesec. Na črni borzi stane 1 m kubik drv 3 — 8.000 dinarjev. Celó v mili zimi 1942-43 se je zgodilo, da so zmrznili otroci na Mihajlovcu, v najbolj siromašnem delu Beograda.

Beograd strada. Direkcija za prehrano „Diris“ izdaja bone, na katere pa je redkokdaj kaj dobiti. Na te bone bi moral vsak prebivalec dobiti 160 g kruha dnevno, 100 g mesa tedensko, 50 g masti ali olja, 400 g sladkorja in 1 kg soli na mesec. Razen soli le redko kdaj kaj dobiš. Najslabše pa je s kruhom. Pozimi in poleti 1943 dva meseca ni bilo kruha. Koruzna moka pa je bila na črni borzi po 500 dinarjev in dolge tedne so siromašne družine jedle samo fižol (to je bila najcenejša hrana, 1 kg fižola je bil po 200 dinarjev). To stanje je privedlo do spontane demonstracije žen pred „Dirisom“. Ako je že kje kaj naprodaj v Beogradu, morajo ljudje cele ure čakati v vrstah pred trgovinami. Tako vidiš vsak dan dolge vrste pred pekarijami, mesarijami, in na trgih. Po navadi pa čakajo ljudje zaman.

Siromašni Beograd se hrani s kruhom iz okoliških vasi. Perilo, obleke, pohištvo — vse gre v vasi, ker za denar ne dobiš ničesar. Ljudje tvegajo Čeravno so odloki strogi in je prepovedano potovati brez dovoljenja. Vse, posebno žene, gredo na lov za kruhom. Pot vodi mimo stotin agentov „Dirisavih“, Nemcev in žandarjev, ki nadzirajo, najtežje pa je takrat, kadar Nemci blokirajo železniško postajo. Ljudem poberejo vse, kar so nabrali in jok žena odmeva po postaji. Toliko je bilo truda in otroci bodo spet brez kruha.

Beograjčani dobiva-o karte za obutev in obleko, ki jim pa nič ne koristijo, ker ničesar ni. Beograjske ulice odmevajo od topota lesenih podplatov in „duhoviti“ časnikarji „Novega Vremena“ pišejo: „Moda cokelj vedno bolj osvaja“.

Črna borza dela s polno paro. Moka je po 500 — 600 dinarjev, mast 2.500 dinarjev, govejo meso 600 dinarjev, svinjsko meso 1.300 dinarjev, par čevljev 15.000 — 20.000 din, moška obleka 30.000 do 40.000 dinarjev. Črnoborzijanci

velikega kova so komisarji, višji uradniki raznih central in Nemci, ki tihotapijo hrano iz Banata in nemoteno ropajo srbski narod.

Vlada „Narodne rešitve“ Milana Nedića je objavila zakon za pobijanje črne borze. Predpisane so „stroge kazni“: vezanje na sramotni kol, ki ga najdeš na vsakem trgu in javno šibanje. Z razglasi pozivajo prebivalstvo, da pristojuje izvršitvi kazni. Tako pa kaznujejo samo drobne prekupčevalce, dočim veliki roparji delajo nemoteno dalje.

Okupatorjev teror

Sestradanje Beograjčanov ni bilo edino sredstvo, katerega se je posluževal okupator.

Legitimiranje na ulicah, blokiranje mestnih četrti, nočne preiskave po stanovanjih to so vsakdanji pojavi. Beograd je postal veliko koncentracijsko taborišče, velika temna ječa.

V Beogradu je bilo taborišče na Dedinju. To je stara vojašnica obdana z visokim zidom, s stražarskimi mesti na strehi, kjer je vedno stal stražar z strojnico. Nikdar ni bilo mogoče ugotoviti koliko ujetnikov je bilo v tem taborišču, ker so jih vsak dan streljali in vsak dan so prihajali novi. Včasih so objavljali število ustreljenih. Toda ta poročila niso bila nikoli točna. V dveh in pol letih so iz tega taborišča odpeljali 70.000 mož in žena v vas Jaince in jih tam postrelili na bivšem vojaškem strelišču. To klanje sta redno nadzirala upravnik vseh taborišč v Srbiji dr. Jung in znani krvnik iz beograjske Glavnjače Vujković. V zadnjem času so streljali kar na dvorišču taborišča.

Toda taborišče na Dedinju ni bilo edino v Beogradu. Bilo je še drugo taborišče na sejmišču, ki se imenuje „Jevrejsko stratišče“. V tem taborišču je pomrlo od gladu in od mraza na tisoče židovskih žena in otrok. Na tisoče židovskih žena in otrok iz tega taborišča so Nemci podušili v „dušegubkah“ (s plinom napolnjeni zaprti kamioni). Danes v Beogradu ni več Židov.

Ko so vse Žide pomorili, so začeli zapirati v to taborišče kmete, ki so skrivali žito pred okupatorjem. Ti kmetje niso verjeli „rešitelju“ srbskega naroda Milanu Nediću in njegovim ministrom, ko

so jim govorili, da jim okupator ne bo vzel niti zrna žita. Imeli so težke izkušnje iz leta 1942, ko je narod v Srbiji umiral od gladu. Zato so skrili svoje žito. In niso se zmotili. Pooblaščenec za gospodarstvo v Srbiji Neuhausen je leta 1943 zahteval 11.000 vag nov pšenice. Kmetu je dovolil letno samo 28 kg žita na osebo. Kmetje so se temu uprli in začel se je lov nanje in taborišče se je vse bolj polnilo. Mlajše moške so izbirali in odpeljali na delo v Nemčijo.

Strašne stvari pa so se dogajale po gestapovskih ječah v kletih Delavskega doma. Od tu niso vodili ljudi na morišče, ker so jih izmučili do smrti.

Beograjska Glavnjača (zapori) je imela še za časa Jugoslavije svojo strašno zgotovino. Stari krvniki so v službi Nemcev nadaljevali v njej svoj krvavi posel. Mučilnica svoje vrste so bile kleti srbskega gestapovca Janjića, ki se je proslavil pri poboju 7.000 prebivalcev mesta Kragujevca. Beograd je moral doživeti, da so obešali njegove sinove na sredi Terazij. Beograd je bil najbrže edino mesto v zasužnjeni Evropi, kjer je bila predpisana smrtna kazen za vse ki bi prekoračili predpisano količino električnega toka.

Toda fašistični okupatorji niso bili sami pri izvrševanju svojega zločinskega posla. Imeli so zve ste pomagače domačih izrodov. Nedićeva „Državna straža“ je ropala srbski narod s pomočjo Nemcev. Skoro vsak teden je Nedić po beograjskem radiu pretil Beogradu, ker pomaga partizanom, rohnél je, da se ti „banditi“ ne bi mogli držati, če jih Beograd ne bi podpiral. Klical je k sebi na posvetovanje vaške veljake — „ugledne domačine“ in jih učil kako naj dvignejo narod proti partizanom. Ljotičevi banditi so stopili na mesto nemških kazenskih ekspedicij: požigali so srbske vasi in mesta, ropali in pobijali srbski narod. Župan Draga Jovanović, beograjski župan in minister za socialno skrbstvo je organiziral 3.000 svojih agentov ki so dan na dan gonili in lovili beograjske rodoljube. Odvlekel je 50.000 Srbov na sužensko delo v borski rudnik, obenem pa je objavljaj, da je to delo v korist Srbiji. Četniki Draže Mihailovića so vzeli nase „vzvišeno nalogo“, da očistijo Beograd „komunistične kuge“ in partizanskih „banditov“. Zato izzivajo,

denuncirajo in so pripravljali celo vojaški pohod na Beograd z namenom, da bi iztrebili vse, ki so na kakršenkoli način nudili odpor okupatorju. Fašistični banditi v Srbiji se resnično niso mogli pritoževati nad svojimi služabniki. Toda srbski narod ni pozabil teh zločinov.

Odpor Beograda

Ali je mogel združeni napor fašističnega okupatorja in domačih izdajalcev zlomiti borbena voljo Beograda? Kakšen odpor je nudil Beograd? Beograd je prenašal vsa ta mučenja, Beograd pa se je tudi boril z vsemi mogočimi sredstvi proti prvim in drugim. Na desetine vohunov in izdajalcev je našlo smrt na beograjskih ulicah. Plakati o streljanju talcev so govorili o tem, da v Beogradu padajo tudi nemški okupatorji. Neke noči je zletela v zrak velika Fordova garaža in sredi belega dneva je 15 letna deklica, hčerka novinarka Božovića, ki je bil umorjen v taborišču na Dedinju, zažgala dva nemška kamiona in umrla ponosna na svoje delo. Na tisoče Beograjčanov je pomagalo pri organizaciji odpora in pomoči partizanom. Mučili so jih, obešali, streljali, toda šli so junaško v smrt. Redki so bili slabiči in izdajalci. Tudi žene in dekleta so dale dokaze junaštva. Dvajset deklet, delavk in intelektualk, je s pesmijo stalo pred svojimi grobovi. Inženirka Opika Mihajlović, katero je

njena družina hotela z denarjem odkupiti od Nemcev, je odbila, da bi jo na tak način osvobodili in je odšla z drugimi na morišče. Učenka učiteljskega v bližini Beograda je z bombo ubila dva nemška oficirja. Nemci so ji rekli: „Mlada si, komunisti so te zapeljali. Pokesaj se in povej, kdo te je nagovoril, da si to storila.“ Ona pa je smelo odgovorila: „Sama sem komunistka in ne bojim se vaših pušk, ustrelite me.“ Na plakate, s katerimi so Nemci objavljali streljanje talcev, so Beograjčani napisali: „Maščevali vas bomo, tovariši“. V črko „V“ (viktorija — zmaga), s katero so Nemci popisali Beograd, so Beograjčani narisali peterokrako zvezdo in Nemci so sami morali brisati svojo „Viktorijo“ Beograjčani so bojkotirali vse protimasonske, protikomunistične, protizidovske in protisovjetske razstave, ki jih je prirejala Nedićeva propaganda po nalogu Nemcev. Na teh razstavah nisi videl drugega kot Nedićeve vojake in policije in nižje gimnazijske razrede, ki so jih morali profesorji nagnati vanje.

Beograd ni nikdar klonil. Okupator je trepetal. Vse zgradbe, kjer so stanovali Nemci, so bile ograjene s tremi vrstami bodeče žice. Pred vsakim takim poslopjem so bili betonski bunkerji. Pripravljali so se na ulične borbe, ker so vedeli, da tli žerjavica maščevanja in da se bo enkrat razgorel

plamen, ki bo udaril po fašističnih banditih in po njihovih hlapcih — domačih izdajalcih. Beograd je delal velike težkoče okupatorjem in njihovim hlapcem. Ta veliki gnev pa je izviral iz ljubezni Beograda do svojih borcev — partizanov. Žene in dekleta so pletle jope in nogavice za borce. V sredini Beograda so tajno organizirali šanitetne kurze, pripravljali zdravniški material, zbirali zdravila. Beograd je zbiral municijo in orožje in izdeloval eksploziv. Beograd, ki je bil stalno pod sovražnikovo kontrolo, kjer so fašisti pazili na vsak korak njegovih prebivalcev, ta Beograd je skrival in dajal zatočišče ilegalnim delavcem, vršile so se konference in politični kurzi. V Beogradu je ilegalno izhajal „Radiovestnik“, proglasi in letaki, nadalje „Glas“ Glasilo narodno osvobodilnega pokreta za Srbijo in izšla je „Zgodovina vsevezne komunistične partije (boljševikov) v tako lepi izdaji, da se lahko kosa z mirnodobskimi izdajami

Besnenje okupatorja in njegovih hlapcev je samo večalo ljubezen rodoljubnega Beograda za svoje čudovite borce, kajti Beograd je bil in je partizanski, svobodoljuben in maščevalen. Beograd je znal zadati okupatorju poslednji udarec in bo prav tako znal oprati s sebe madež hlapcev in izdajalcev vseh vrst.

Lepa

Vojska generala Suvorova v Sloveniji

(Ob 145 letnici prihoda prve ruske vojske na naša tla)

Ob času, ko se vihar slovečih zmag Rdeče Armade vse blizje vali k slovenski zemlji, ne bo odveč, če se z nekaj besedami spomnimo prvega in do sedaj edinega prihoda vojske bratskega ruskega naroda na našo zemljo. Bilo je to pred 145 leti, v obdobju velikih vojn, ki jih je sprožila francoska revolucija iz leta 1789. Ruskim četam, ki so takrat korakale preko Slovenije na severnoitalijanska bojišča, je poveljeval maršal Aleksander Vasiljevič Suvorov, s čigar imenom je ZSSR zaznamovala svoje najvišje vojaško odlikovanje, ki ga je nedavno Predsedstvo Vrhovnega Sovjeta Sovjetske Zveze

podelilo Vrhovnemu poveljniku NOV in PO Jugoslavije marsalu Titu.

Aleksander Vasiljevič Suvorov, rojen 24. novembra 1730, se je odlikoval že v prvi turški vojni Katarine II. Po zadušitvi upora Pugač, va in pokoritvi Nogajskih Tatarov, pa je v drugi turški vojni 1787—1792 njegov izredni vojaški genij pripomogel k sijajni zmagi ruske vojske nad turško armado pri Rimniculu v Romuniji (11-22. sept. 1789). Med najostrejšo bitko je izvršil nepričakovane, ostroumne in zapletene strateške premike in s pomočjo 7000 mož popolnoma uničil 100.000 mož bro-

ječo turško armado, ki ji je poveljeval sam veliki vezir. Po tej zmagi je bil sicer Svorovu podeljen častni naziv „grof Rimnikskij“, njegovo zahtevo po generalni ofenzivi na Balkanu, ki naj bi osvobodila balkanske narode izpod Turkov, pa je tedanji vse-mogočni miljenec Katarine II., znani Potemkin, odklonil.

V prehodu ruskih čet leta 1799 sta nam ljudski spomin in pisana beseda ohranila nekaj zanimivih opazk.

O pohodu preko Koroške nam vedo sodobniki povedati tole: „Od marca pa do julija 1799 so korakale skozi Spodnjo Štajersko in Koroško ruske čete. Tedaj je dobil ruski armadni zbor povelje, naj pošlje nazaj otroke in žene, ki so doslej nekatere vojsčake spremljale. Mnoge matere pa so rajši prepustile svojo deco ko-

roškim slovenskim kmetom, da so mogle še nadalje ostati pri armadi“.

Simon Rutar je med beneškimi Slovenci izvedel in zapisal sledeče:

„Znano je, da so za Napoleono-
novih vojn, ko je prišel Suvorov
v Italijo, uporabljali na Furlan-
skem Rezijane za svoje tolmače
in da so se ruski kozaki zelo za-
čudili, ko so slišali malone svoj
jezik iz ust ljudi, ki so v gorki
Italiji naseljeni.“ Rutar domneva,
da je to morda dalo povod govo-
rici, da so Rezijani ruskega izvora.

Valentin Vodnik pa je v 26. šte-
v. svojih „Novic“ iz leta 1799 ob
pripodu ruske vojske takole pisal:
„Ena nova prikazen je za nas
Kranjce, da so Rusi naši stari bratje
peršli nas ne li obiskat, temuč tudi
pred sovražnikom branit. Pred pol-
drugi tavžent letmi so prvi Slo-
venci v te naše Kraje peršli, oni
so bili od Rusov inu drugih Slo-
vencov roda: od tiga pride razlo-
čik, zakaj mi lahko zastopimo ru-
sovski jezik: oni so namreč slo-
venci, inu Korenina, od katire so
naši očaki rojeni. Daleč uni kraj
Donave so se zaredili, inu počasi
le sem stegvali, dokler je nar krajni
rod na kraj laške dežele perderl,
inu tukaj se naselil, ter deželo
imenoval Krajno.

Zdaj vidmo z očmi, kakišne mo-
gočne inu velike brate mi po sveti
imamo, katiri so naš slovenski
jezik vselej čist ohranili. Proti
letim se imamo bližati, kaderkoli
očemo jezik čistiti. Pa se tudi od
njih učiti, kader je treba deželo
pred sovražnikom braniti. Ako oni
silno daleč pridejo, zakaj bi mi
tukaj blizo ne pomagali, se sovra-
žniku zoper postaviti?“

Janez Hudnik

Slovenci in Slovenke!

Izvršni odbor Osvobodilne Fronte slovenskega naroda razpisuje nabiralno akcijo za potrebe naše vojske pod geslom „Vse za našo vojsko“, ki bo trajala od 20. oktobra do novembra t.l. K tej akciji so pozvane in bodo pri njej sodelovale vse organizacije OF, vsi narodno osvobodilni odbori, Rdeči križ Slovenije, Zveza slovenske mladine in Protifašistična ženska zveza.

S polnim prepričanjem, da izpolnjuje svojo največjo in najčastnejšo dolžnost, poziva Izvršni odbor vse Slovence in Slovenke, da v tem najodločilnejšem razdobju naše velike domovinske vojne z vsemi sredstvi za ceno tudi najtežjih žrtev, podpro naše borce. Vsa ta tri leta osvobodilne vojne je slovenski narod iz lastnih sil oskrboval svojo vojsko in ji omogočal njene zmage. S ponosom in z vero v popolno zmago naj sedaj, ko je brezpogojno potrebna takojšnja pomoč, da vse kar premore. Razumeti moramo v polni meri, da je odločilnega pomena vsestranska sposobnost in udarnost naše vojske prav v nalogah, ki jo čakajo v najbližji bodočnosti. Naši partizani ne morejo tej svoji veliki nalogi zadostiti, če so bosji in goli. Zato oblecimo in obujmo našo hrabro vojsko in to takoj, brez odlašanja. V zaledju bomo pretolkli ta kratek čas do popolne svobode tudi slabše obuti in slabše oblečeni, naši borci pa morajo biti za vsako ceno zadostno opremljeni. Ti nam bodo prinesli zmago in ta zmaga nam bo v najkrajšem času in stotero povrnila žrtve, ki smo jih danes dolžni doprinesiti.

Ta nabiralna akcija naj bo mogočen in dokončen dokaz privrženosti vsega našega naroda osvobodilni stvari in priča, da se le iz žrtev in krvi more roditi in zagotoviti resnična in trajna svoboda.

SMRT FAŠIZMU — SVOBODO NARODU!

Za IOOF

Sekretar:

Boris Kidrič, l. r.

Predsednik:

Josip Vidmar, l. r.

KAKO JE USODA TRSTA HKRATI USODA NJEGOVEGA SLOVENSKEGA ZALEDJJA IN VSE SLOVENIJE GOVORI MESTO NA VSAK KORAK, IME VSAKEGA ROJENEGA TRŽAČANA. GOVORI 25-LETNA DOBA, KI JO JE PREŽIVEL TRST POD ITALIJO, BIL ODTRGAN OD SLOVENIJE IN GOSPODARSKO POPOLNOMA PROPADEL. GOVORI PRIČAKOVANJE TRSTA, DA GA ČAKA NOV PROCVIT.

(Dr. Joža Vilfan v Slovenskem Poročevalcu)

PRIMORSKA HOČE V NOVO JUGOSLAVIJO Z VSEMI SVOJIMI DELI: S TRSTOM, Z GORICO IN SLOVENSKO BENEČIJO.

NAŠE JE VSE, KJER PREBIVA NAŠ ŽIVELJ, NAŠE PA JE TUDI, KAR JE Z NAŠO ZEMLJO PRIRODNO ZDRUŽENO. NAŠ JE TRST, BREZ KATEREGA NI SLOVENSKEGA PRIMORJA. NAŠ JE CELOVEC, NAŠI SO DRUGI PREDELI, KRAJI IN MESTA, KI SO BILI NASILNO DENACIONALIZIRANI.

(Boris Kidrič v Ljudski Pravici)

